

Handläggare: Marie Kelve
Telefon: 076-12 20 583

Till
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Redovisning av 2009 års stimulansmedel för utveckling av äldreomsorgen

Förslag till beslut

Förvaltningens redovisning av 2009 års stimulansmedel godkänns.

Lena Holmdahl
Tf stadsdelsdirektör

Kristina Goldring
Äldreomsorgschef

Sammanfattning

Riksdagen beslutade att även för 2009 avsätta stimulansmedel för utveckling av landstingens och kommunernas vård och omsorg för äldre.

De stimulansmedel som äldreomsorgen beviljades för 2007 och 2008 omfattade projektverksamhet för totalt 21 344 000 kronor. Kvarvarande medel för 2007 - 2008, som kunde överföras till 2009, var 11 401 000 kronor. För 2009 beviljades ytterligare 10 245 000 kronor. Totalt för 2009 fanns medel motsvarande 21 646 000 kronor att använda.

Totalt har stimulansmedel motsvarande 12 031 335 kr överförts till 2010 för projektverksamhet för vidareutveckling av äldreomsorgen.

Förvaltningen redovisar här hur beviljade stimulansmedel för äldreomsorgen använts under 2009.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom äldreomsorgsavdelningen. Ärendet behandlas i stadsdelsnämndens pensionärsråd 2010-06-04.

Bakgrund

Förvaltningen har beviljats stimulansmedel från Socialstyrelsen för år 2009 för fortsatt utvecklingsarbete inom äldreomsorgen. Förvaltningen redovisar här hur medlen använts. Redovisningen ska lämnas till Socialstyrelsen senast 2010-07-01.

Ärendet

Regeringen bedömer att kvaliteten i vården och omsorgen om äldre behöver höjas. Såväl det medicinska omhändertagandet som det sociala innehållet i äldreomsorgen behöver förbättras. Vidare måste samverkan mellan huvudmännen förbättras för att äldre personer ska få sina behov av vård och omsorg tillgodosedda. Det förebyggande arbetet bland äldre personer behöver intensifieras och åtgärder vidtas för att de äldre och deras anhöriga ska känna trygghet.

Regeringen prioriterar insatser inom följande områden i vården och omsorgen om äldre kvinnor och män:

- Rehabilitering
- Kost och nutrition
- Demensvård
- Läkemedelsgenomgångar
- Det sociala innehållet
- Läkartillgång såväl i särskilt boende som i ordinärt boende
- Förebyggande hembesök

Det statliga stimulansbidraget skall efter lokala behov och prioriteringar användas till de av ovanstående områden där de bedöms göra störst nytta inom varje enskilt lands-
ting och enskild kommun. Stockholms stadsdelar tilldelas totalt 81 277 mnkr.

De stimulansmedel som stadsdelens äldreomsorg beviljades för 2007 och 2008 omfattade projektverksamhet för totalt 21 344 mnkr. Kvarvarande medel för 2007 - 2008, som kunde överföras till 2009, var 11 401 000 kronor. För 2009 beviljades ytterligare 10 245 000 kr som omfattar projekt inom sex av ovan angivna områden. Totalt för 2009 fanns medel motsvarande 21 646 000 kronor att använda.

Nedan följer en redovisning över hur stimulansmedel för 2009 använts:

Rehabilitering

Hälsoträdgårdar vid Rågsveds servicehus

Mål: Utveckla de befintliga terrassträdgårdarna vid Rågsveds servicehus och skapa en lämplig miljö för effektiv rehabilitering i form av två hälsoträdgårdar. Säkerställa att denna miljö används till sin fulla potential genom att erbjuda målgruppen, särskilt för miljön, utbildad personal. Investeringen är långsiktig genom att en ideell förening som ansvarar för drift och verksamhet/socialt innehåll kopplas till hälsoträdgårdarna.

Insats: Under 2009 färdigställdes den ena trädgården och kunde användas under sommaren. För den andra trädgården påbörjades grundarbetet och den kommer att tas i bruk under våren 2010. Hälsoträdgårdens miljö är en stimulerande och lockande träningsmiljö. Den är tillgänglighetsanpassad och utrustad med lämpliga träningsredskap. Samtliga medarbetare vid Rågsveds Servicehus, Mårtensgårdens vård- och omsorgsbonde och Solgårdens demensdagvård har genomgått en introduktionsutbildning i trädgårdsterapi och teorin bakom begreppet "hälsoträdgård". Den färdigställda trädgården har använts mycket under hela sommaren. Projektet fortsätter under 2010.

Beviljade medel: 5 100 000 kr.

Förbrukade medel: 2 467 766 kr.

Medel som överförs till 2010: 2 632 234 kr.

Rehabiliterande arbetssätt inom hemtjänsten

Mål: Brukaren kan använda sina egna förmågor i den utsträckning han/hon klarar av detta med stöd av vård- och omsorgspersonalens kunskap. Omsorgspersonalen ska ha kunskap och förmåga att utveckla ett rehabiliterande och aktiverande arbetssätt.

Insats: Projektet planerades under 2009 och startade januari 2010. Projektet bemannas, för att tillvarata kompetens och erfarenhet, av medarbetare från projektet Specialteam i hemtjänsten som avslutades 2009-12-31.

Beviljade medel: 1 150 000 kr

Förbrukade medel: 0 kr

Medel som överförs till 2010: 1 150 000 kr.

Kost och nutrition

Mat och måltider

Mål: Implementera och följa upp rutiner för mat, måltider, kostbehandling och rutiner för att identifiera och åtgärda undernäring.

Personer i ordinärt boende, som har hjälp av hemtjänst, får mat och måltider anpassade utifrån sina behov samt att skapa sociala mötesplatser med möjlighet att inta måltider tillsammans med andra.

Insats: Projektet har, i samverkan med enhetschefer, skapat ett varaktigt förbättringsarbete så att mat och måltider är anpassade utifrån de äldres behov. Projektet har arbetat fram system egenkontrollsystem för mat och livsmedel samt utbildat samtliga medarbetare inom äldreomsorgen i livsmedelshygien. Övergripande mål finns nu för mat, måltider och kostbehandling inom stadsdelen. Projektet har tagit fram rutin för att identifiera och åtgärda undernäring inom särskilt boende och hemtjänst. I rutinen ingår 'Mat och måltidsklockan', ett verktyg för att beskriva den enskilde äldres matintag under ett dygn. Vidare finns nu ett dokument som förtydligar mat och måltidsombudens roll. Diskussioner om mat har genomförts med de måltidsombud som finns inom varje enhet. Studiecirkelar om mat och måltidssituation har genomförts. Även riktlinjer för måltidsmiljön har utformats.

Beviljade medel: 2 550 000 kr

Förbrukade medel: 1 749 204 kr

Medel som överförs till 2010: 800 796 kr

Demensvård

Taktil stimulering

Mål: Utbilda omsorgspersonal i taktil stimulering.

Insats: Taktil stimulering inom vård- och omsorgsboenden för personer med demenssjukdom fortsatte under 2009. Utbildning av personal inom hemtjänsten har också skett. Totalt har 18 medarbetare utbildats i taktil stimulering. Under året har dessa medarbetare regelbundet fått stöd och handledning. Projektet fortsätter under 2010 med att utbilda interna handledare i beröring och bemötande.

Beviljade medel: 1 586 000 kr.

Förbrukade medel: 1 338 282 kr

Medel som överförs till 2010: 247 718 kr

Specialteam i hemtjänsten

Mål: Stadsdelen ska ha en tydlig organisation för hur man bedriver och förvaltar specialteam i hemtjänsten samt i vilken omfattning teamen i framtiden behöver paramedicinskt stöd.

Insats: Projektet som pågått mellan 2008 -09-01- 2009-12-31 har omfattat två delar - stöd till och uppbyggnad av demensteam inom stadsdelens hemtjänstenheter och stöd till startteam/omvårdnadsteam inom äldreomsorgen hemtjänstenheter. Stödet till startteam/omvårdnadsteam har omfattat att ge alla medarbetare inom hemtjänsten och medarbetare inom Rågsveds servicehus tre heldagars utbildning i ergonomi- och förflyttningsteknik under 2009.

Både demensteam, stödteam/ startteam hade vid projektavslutet integrerats i den ordinarie verksamheten inom samtliga enheter. De rutiner som tillämpas för teamens arbete är dock i varierande grad implementerade inom enheterna. Sammanfattningsvis kan sägas att teamen och deras arbetssätt är betydligt mer befästa vid projektavslutet än vid projektstarten.

Beviljade medel: 2 750 000 kr

Förbrukade medel: 2 730 001 kr

Medel som överförs till 2010: 19 999 kr

Arbetsplatsnära kompetensutveckling

Mål: Skapa långsiktiga strukturer för arbetsplatsnära kompetensutveckling för vårdbiträden och undersköterskor i demenskunskap inklusive geriatrik och bemötande av personer med psykiska funktionshinder.

Insats: Planering av projektet startade under 2009 och projektet kommer att pågå under 2010. Projektet bemannas, för att tillvarata kompetens och erfarenheter, av medarbetare från projektet specialteam i hemtjänsten som avslutades 2009-12-31.

Beviljade medel: 1 000 000 kr

Förbrukade medel: 0

Medel som överförs till 2010: 1 000 000 kr.

Kompetensutveckling för demensteam i hemtjänsten

Mål: Demensteamerna införlivas i hemtjänstens ordinarie verksamhet.

Utveckla former för samverkan mellan stadsdelens demensteam och demensdagvård.

Insats: Under 2009 planerades fortsatt paramedicinskt stöd till teamen genom direkthandledning, utbildningsinsatser samt en strukturerad form av lärande på arbetsplatsen. Projektet bemannas, för att tillvarata kompetens och erfarenhet, av medlemmar från projektet specialteam i hemtjänsten som avslutas 2009-12-31. Projektet startar 2010.

Beviljade medel: 880 000 kr

Förbrukade medel: 0

Medel som överförs till 2010: 880 000 kr.

Enskilda vård- och omsorgsboenden

Årstabergshemmet

Mål: Implementera vårdarsång som en ny arbetsmetod och därmed kunna erbjuda en bättre demensvård i framtiden.

Insats: Alla yrkesgrupper har erbjudits att delta i projektet. Lektioner med olika teman t ex psalmer och julsånger har genomförts genom anlitanande av en sångpedagog. Alla har fått uppleva att sången har en förlösande effekt. Många har testat sång i sitt arbete med dementa med god effekt. Lektionerna har genomförts på Årstabergshemmet och några boende har även deltagit. Projektet fortsätter till september 2010 med fokusgrupper.

Beviljade medel: 100 000 kr

Förbrukade medel: 75 000 kr

Medel som överförs till 2010: 25 000 kr.

Läkemedelsgenomgångar

Läkemedelsgenomgångar enligt teammodell

Mål: Ge sjuksköterskor och omsorgspersonal samstämmig kunskap och verktyg för att initiera läkemedelsgenomgångar inom stadsdelens vård- och omsorgsboenden för att genom detta öka patientsäkerheten.

Insats: Projektet planerades under 2009 och pågår under 2010.

Beviljade medel: 200 000 kr.

Förbrukade medel: 0

Medel som överförs till 2010: 200 000 kr.

Det sociala innehållet

En innehållsrik vardag - Tussmötegården

Mål: Göra de boendes vardag stimulerande och mer innehållsrik genom att skapa forum för delaktighet.

Insats: Medarbetarna har fått redskap för att utveckla arbetet inom enheten och ta eget ansvar för att erbjuda brukarna en rikare vardag. En mer hemlik och stimulerande miljö som väcker alla sinnen har skapats. Projektet har arbetat med att skapa miljöer efter årstider och använda vardagliga sysslor till att bli stimulerande aktiviteter för de boende. Kompetensutveckling av omsorgspersonalen i samverkan med projektet Mat och måltider och Taktil stimulering har skett. Projektet har också utvecklat det sociala innehållet i måltiden. Projektet fortsätter under 2010.

Beviljade medel: 2 300 000 kr.

Förbrukade medel: 1 569 933 kr

Medel som överförs till 2010: 730 067 kr.

Stimulerande vardag - Mårtensgården

Mål: Utveckla arbetssätt som ger de boende en rikare och mer stimulerande vardag.

Insats: Projektet startade under hösten 2009 genom att ta del av erfarenheter från och samverka med projektet En innehållsrik vardag - Tussmötegården. En kartläggning av de boendes behov av stimulering i vardagen och möjligheter att delta i aktiviteter samt en inventering av de aktiviteter som fanns har genomförts. Utbildning och personligt stöd till all omsorgspersonal i att se och utveckla ett socialt aktiverande arbetssätt och ett rehabiliterande förhållningssätt har genomförts. Projektet fortsätter under 2010.

Beviljade medel: 400 000 kr.

Förbrukade medel: 18 000 kr

Medel som överförs till 2010: 382 000 kr.

Öppen dagverksamhet i Högdalen och Östberga

Mål: Utveckla de ej biståndsbedömda dagverksamheterna och bygga upp en volontärverksamhet inom dessa för att ge fler äldre möjlighet till samvaro och aktiviteter.

Insats: Mötesplatserna Våxtorp i Östberga och Dalstugan i Högdalen drivs av projektet i samverkan med olika föreningar. I Hagsätra drivs Seniorkafé i samverkan med en grupp pensionärer. Under hösten 2009 har projektet påbörjat arbetet med att starta en ny mötesplats för äldre i Stureby. Projektet samarbetar med ideella föreningar och arbetar med att rekrytera, utbilda och stödja volontärer. Projektet samarbetar med hemtjänstenheterna för att stödja äldre i att ta sig till mötesplatserna samt samverkar för att

erbjuda en bättre måltidssituation för äldre som bor i ordinärt boende. Projektet har på olika sätt informerat om verksamheten.

Beviljade medel: Öppen dagverksamhet Högdalen 3 000 000 kr.

Öppen dagverksamhet Östberga 3 000 000 kr.

Förbrukade medel: Öppen dagverksamhet Högdalen 1 924 428 kr.

Öppen dagverksamhet Östberga 1 985 800 kr

Medel som överförs till 2010: Öppen dagverksamhet Högdalen 1 075 572 kr.

Öppen dagverksamhet Östberga 1 014 200 kr.

Enskilda vård- och omsorgsboenden - Vikmangården och Norrbärke sjukhem

Vikmangården och Norrbärke sjukhem har sökt medel i huvudsak för att utveckla det sociala innehållet men även för rehabilitering och demensvård.

Mål: Ge de boende möjlighet till dagliga aktiviteter samt öka de boendes sociala och kulturella delaktighet i samhället.

Rehabilitering: Öka andelen av de boendes kapacitet att själv klara av sin ADL till att omfatta över 50% av de boende.

Demensvård: Vidareutveckla medarbetarnas kunskap till ”spetskompetens” på demensområdet också i syfte att öka de boendes förmågor

Insats: Utvecklat ”program” för att erbjuda och stimulera de boende till olika aktiviteter - både de vardagsnära och ”kringaktiviteterna” som är mer omfattande. En aktivitetsansvarig undersköterska finns på halvtid vid respektive sjukhem. Samarbete med Svenska Kyrkan har utvecklats och kontakt har tagits med Samhall för en form av dagverksamhet för de boende. Ledningen för sjukhemmen anser att målet är väl uppfyllt och förhoppningsvis/troligen bestående. Vid sjukhemmen har en vidareutveckling av ett rehabiliterande förhållningssätt i personalgruppen skett med hjälp av utbildning och handledning. På Vikmangården sköter ca 69 % sin ADL själv eller med lite ”påputtning”. Motsvarande andel på Norrbärke sjukhem är ca 61 %. Ledningen för sjukhemmen anser att målet är nästan helt uppnått och behöver underhållas successivt för att inte återgå. Utbildning och handledning för medarbetarna i demensvård har genomförts vilket inneburit att ökad kompetens integrerats i verksamheten, målet uppnått och att nivån kommer att kunna bibehållas.

Beviljade medel: Vikmangårdens sjukhem 614 000kr och Norrbärke sjukhem 644 000 kr

Förbrukade medel: Vikmangårdens sjukhem 614 000 kr och Norrbärke sjukhem 644 000 kr.

Medel som överförs till 2010: 0 kr.

Enskilda vård- och omsorgsboenden - Finskt äldrecentrum

Mål: Aktivera de boende och skapa varaktiga aktivitetsrutiner som även fungerar efter projektets slut.

Insats: Finskt Äldrecentrum har anställt en legitimerad arbetsterapeut. Arbetsterapeuten har fokus på individinriktade åtgärder. Kartläggning av de boendes kapacitet vid aktiviteter i det dagliga livet (ADL) har genomförts. Efter en utförd ADL- bedömning har arbetsterapeuten diskuterat med och handlett kontaktman och övrig vårdpersonal i hur man kan främja de boendes delaktighet vid ADL.

Projektet har arbetat med att öka de boendes delaktighet i den sociala miljön.

För att skapa en plattform för aktiviteter med de boende startade projektet ett aktivitetsråd. I rådet ingår en undersköterska från varje avdelning och där diskuteras lämpliga aktiviteter och de boendas egna önskemål om aktiviteter. Arbetsterapeuten samarbetar med sjukgymnast och deltar i vårdplanering.

Beviljade medel: 1 000 000 kr

Förbrukade medel: 798 000 kr

Medel som överförs till 2010: 202 000 kr

Förebyggande insatser

Uppsökande verksamhet

Mål: De äldre ska uppleva en större trygghet, minskad social isolering och veta vart de kan vända sig om hjälpbehov uppstår.

Insats: Alla personer över 75 år, som inte har insatser från äldreomsorgen, har erbjudits ett hembesök alternativt möten utanför hemmet. Samverkan har skett med olika aktörer i närsamhället. Öppna möten med föreläsningar av externa experter inom olika aktuella områden tex fallprevention har hållits. Kontakten med målgruppen har även inneburit att vidarebefordra och hjälpa till i olika frågor, som tex kontakter med fastighetsskötare om tillgänglighet av sopsortering och gångvägar som behövt sandas, heminstruktör som efterfrågats då hjälp med syn- och hörselhjälpmedel behövts, hjälp till sociala mötesplatser mm".

Beviljade medel: 2 350 000 kr.

Förbrukade medel: 1 502 453 kr

Medel som överförs till 2010: 847 547 kr.

Styrning, ledning

Under året har stimulansmedel använts för styrning, ledning och uppföljning av projekten i enlighet med regeringens riktlinjer. Medel har också använts för dokumentation och inlämning av statistikuppgifter t.ex. den individbaserade statistiken samt ”Öppna jämförelser”.

Beviljade medel: 2 615 000 kr.

Förbrukade medel: 1 790 798 kr

Medel som överförs till 2010: 824 202 kr.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen ser en stor fördel med att stimulansmedlen är möjliga att föra över till nästkommande år. Detta innebär att medlen kan användas på ett effektivt sätt. Det tar tid att ta till sig ny kunskap och att anamma nya arbetssätt och metoder. De stimulansmedel som äldreomsorgen tilldelats har använts till viktiga utvecklingsområden för att utveckla vården och omsorgen om de äldre. Förvaltningens ambition har varit och är att skapa varaktiga kvalitetshöjande insatser till gagn både för brukare och medarbetare inom verksamheten.

Under 2009 avslutades projektet Specialteam i hemtjänsten och detta är numera en naturlig del inom verksamheten. Fyra nya projekt planeras: Kompetensutveckling för demensteam i hemtjänsten, Rehabiliterande arbetssätt i hemtjänsten, Arbetsplatsnära kompetensutveckling och Läkemedelshantering enligt teammodell. Till de tre första projekten har projektledare från projektet Specialteam i hemtjänsten rekryterats för att ta tillvara kompetens och erfarenhet.

Projektet Läkemedelshantering enligt teammodell planerades under hösten 2009 och en ny projektledare tillsattes i början av 2010. Projektet kommer att pågå under 2010.

Projektet Taktil beröring skulle ha avslutats 2009 men kommer att fortgå under 2010.

En ny utbildningsanordnare kommer att anlitas för att utbilda ett antal medarbetare till interna handledare i Beröring och bemötande.

Bilagor

Sammanställning - Stimulansbidrag för insatser inom vård och omsorg om äldre personer under 2007-2009.